

Ursula K. Le Gvin i Nik Gevers

MOJE PRIČE POKREĆE NEŠTO DRUGO

Ursula K. Le Gvin poseduje neke osobine legende. Ona je autorka romana koji čine temelj moderne naučne fantastike i fantastike; ona piše neobično mudro i graciozno, upadljivo utičući na stil i tematiku ovih spekulativnih žanrova još od kraja šezdesetih; dobitnica je mnogih književnih nagrada, a proteklih dvanaest godina iznova posećuje, i to na fascinantno način, fikcionalni milje koji je pokrenuo njenu ranu popularnost koja još uvek traje...

Le Gvinova je ostvarena na više polja: kao pesnik, esejista, prevodilac, pisac za decu, ilustrator, mejnstrim pisac, ali njen izraziti genije leži u domenu fantastike i naučne fantastike. To dovoljno dokazuju njena dva velika ciklusa knjiga, ciklusi o Zemljomorju (*Earthsea*) i Ekumenu (*Ekumen*). Zemljomorje, carstvo sastavljeno od mnoštva ostrva, podzemne magije, zmajeva i čarobnjaka, delikatne arogancije i rasprostranjene poniznosti, prvobitno je otkriveno u ključnim naslovima *Čarobnjak Zemljomorja* (*A Wizard of Earthsea*, 1968), *Grob-nice Atuana* (*The Tombs of Atuan*, 1971) i *Najdalja obala* (*The Farthest Shore*, 1972), a kasnije su dodati naslovi *Tehanu* (*Tehanu*, 1990), *Priče Zemljomorja* (*Tales From Earthsea*, 2001) i *Drugi vetar* (*The Other Wind*, 2001). Ekumenski ili Hainski ciklus predstavlja kompleksnu naučnu fantastiku, prožetu utopijskim pretpostavkama i antropološkim refleksijama. Prvobitnu trilogiju dužih povezanih novela – *Rokanonov svet* (*Rocannon's World*, 1966), *Planeta izgnanstva* (*Planet of Exile*, 1966) i *Grad opsena* (*City of Illusions*, 1967) – pratili su romani *Leva ruka tame* (*The Left Hand of Darkness*, 1969), *Čovek praznih šaka* (*The Dispossessed*, 1974), *Svet se kaže šuma*, alegorijska predstava Vijetnamskog rata (*The Word for World is Forest*, 1976), i nekoliko istaknutih priča zbirke *Dvanaest četvrti vetra* (*The Wind's Twelve Quarters*, 1975). U skorije vreme, neprekidnu vitalnost Ekumenskog ciklusa kao laboratorije za sociološke i rodne misaone eksperimente pokazuju zbirke priča *Ribar unutrašnjeg mora* (*A Fisherman of the Inland Sea*, 1994), *Četiri puta do oproštaja* (*Four Ways to Forgiveness*, 1995) i *Rođendan sveta* (*The Birthday of the World*, 2002), te roman *Pričanje* (*The Telling*, 2000). Romani ove autorke koji ne pripadaju pomenutim ciklusima, kao što su *Nebeski strug* (*The Lathe of Heaven*, 1971) i *Stalno se vraćajući kući* (*Always Coming Home*, 1985), takođe imaju veliku vrednost, ali kako njen skoriji rad mahom obrađuje teme Ekumena i Zemljomorja, na te teme se i ovaj razgovor prirodno usmerava.

Sa Ursulom Le Gvin sam razmenio pisma u novembru i decembru 2001. godine, u iščekivanju publikacije njene nove zbirke priča, *Rođendan sveta i druge priče*, koju je američki izdavač „Harper Kolins“ objavio u martu 2002. Le Gvinova je pisac suptilnog, ali snažnog stava, i pitanja koja sam joj postavio bila su namerno provokativna. Ona je odgovorila energičnošću kojom sam se i nadao, kidišući na mnoge moje pretpostavke ljubaznom didaktičnošću po kojoj je i poznata. Dakle: ako neka od ovih pitanja deluju naivno ili grubo,

molim te, zapamti, čitaocē, da su ona po svojoj prirodi ųrtvena, i zbog svega toga bi se mnogi sloųili sa njihovom premisom. Proza Ursule Le Gvin pokreēe mišljenje, a mnoga od tih mišljenja moraju biti suprotna od njenih.

Nik Gevers: *Objavili ste ēetiri nove i vaųne knjige – Priēanje, Priēe Zemljomorja, Drugi vetar i Roēendan sveta i druge priēe – za manje od dve godine, a meēu njima su i Vaši prvi romani nakon romana Tehanu, te je ovo Vaš moųda i najplodniji period još od sedamdesetih. ēemu dugujete tu produktivnost?*

Ursula Le Gvin: Taj efekat ogromne marljivosti rezultat je neobiēnosti izdavaēke industrije. Godinama sam pisala prateēi svoj uobiēajeni tempo, ali nisam bila sigurna gde da objavim svoje rukopise (iz razliēitih razloga: menjali su se urednici, moji agenti, itd.). Moj novi izdavaē, Harkort, kada je potpisao ugovor sa mnom, bio je spreman da u vrlo kratkom roku štampa sve što sam im ponudila, ali onda se moj stari izdavaē, Harper, odjednom setio da sam i dalje ųiva. Tako sam došla do ēetiri knjige u dve godine (pet, ako raēunamo *Miša Toma* [Tom Mouse], dugo odlaganu knjigu za decu, koja izlazi u martu).

Dve nove knjige ēine priēe koje sam pisala devedesetih, ali koje nisam ukljuēila u svoje zbirke koje su tada objavljene – *Ribar unutrašnjeg mora*, *Otkljuēavanje vazduha* (*Unlocking the Air*, 1996), *Siroud* (*Searoad*, 1991) i *ēetiri puta do oproštaja*. (Poslednje dve su, kao zbirke ulanēanih kratkih priēa, za mene skoro iste kao romani. Sliēno tome, knjiga *Priēe Zemljomorja* nije roman, ali bez prekida prenosi temu ciklusa Zemljomorja od romana *Tehanu* do romana *Drugi vetar*.) Zatim, romani *Priēanje* i *Drugi vetar* objavljeni su jedan za drugim krajem decenije. Jedan je došao polako, drugi brzo.

N. Gevers: *Zaštitni znak Vašeg rada poslednje decenije bio je povratak i revidiranje originalnog Hainskog ciklusa i ciklusa Zemljomorje. Ne bi trebalo govoriti preuranjeno, ali da li mislite da ste sada završili sa ovim ciklusima, da ste ih konaēno zaokruųili?*

U. Le Gvin: Vraēala sam se ciklusu Zemljomorje i revidirala ga, razjašnjavajuēi odreēene nejasnoēe. Što se tiēe sveta Ekumena, ēini mi se da je on samo dodatno istraųen.

Ne znam da li sam išta od toga završila. Svakako ne Ekumenski ciklus koji nema oblik i, stoga, ni svoj kraj.

ēini mi se da, po svoj prilici, izbegavam da izvedem zakljuēke, reēe ona vrludavo i dvosmisleno. Volim da vrata ostavim otvorena.

N. Gevers: *Vaša najnovija dela odaju utisak pomirljivosti: ne radi se o kompromisu izmeēu patrijarhata i tiranije, veē o spajanju muških i ųenskih elemenata koji su se ēinili odvojenim u delima Vašeg srednjeg perioda rada, poput romana Stalno se vraēajuēi kuēi i Tehanu. Da li ste omekšali? Ili Vam se naprosto promenio ideološki fokus?*

U. Le Gvin: Hvala vam – dopada mi se ta formulacija „pomirljivost, ali ne kompromis“.

Ali, pitam se zašto ste uoēili da su muški i ųenski elementi „odvojeni“ u romanu *Tehanu*, ali ne i u *ēarobnjaku Zemljomorja* i *Najdaljoj obali*, knjigama u kojima nema ųenskih junaka koji nose bilo kakvu vaųnost. Zar odsutnost ne podrazumeva odvojenost?

Roman *Tehanu* je početak pravog pomirenja. Prvi koraci su uvek najteži.

Što se tiče muških i ženskih elemenata u romanima *Stalno se vraćajući kući*, moj stav je da su u toj knjizi, od svih mojih naslova, ponovni susreti, saradnja i harmonija među polovima (makar za pleme Keš) dostigli možda i najviši nivo. Naravno, to neće primetiti ljudi koji opisuju harmoniju među polovima samo kao rezultat ili superiornosti ili dominacije jednog pola nad drugim. Ti ljudi insistiraju na tome da se društvo Keša opiše kao „matrijarhat“, što nema nikakvog smisla. Očigledno je da je njihova logika sledeća: ako nije patrijarhat, onda mora biti matrijarhat. Hijerarhijska organizacija teško umire, zar ne?

Što se tiče omekšavanja – volela bih da budem dobra osoba bez predrasuda, ali ne želim da omekšam do nivoa sentimentalnosti. Kao kruške koje trunu iznutra. Više bih volela da budem kaberne. Samo što bi to značilo da bih morala godinama da ostanem zatvorena u bocu...

Što se tiče ideologije, neka ide dođavola. Sva ideologija.

N. Gevers: *Ovo pitanje je u skladu sa prethodnim: Vaš stil se menjao tokom vremena, od bogatog mitološko-epskog registra do svedene, precizno izoštrene dikcije Vaše proze osamdesetih. Sada se čini da se ove dve krajnosti spajaju, smenjujući se ili menjajući se u stilskom pomirenju. Koliko je ta fuzija namerna?*

U. Le Gvin: Ništa što radim nije potpuno namerno. Ali ja radim na svojoj spisateljskoj veštini vrlo naporno i svesno. Na zvuku, toku, preciznosti, vezama i implikacijama svojih reči.

N. Gevers: *Kao upečatljiv kontrast između originalnih romana ciklusa Zemljomorje i Ekuenskog ciklusa, sa jedne strane, te njihovih novijih nastavaka, sa druge, nameće se promena od delovanja ka posmatranju kod potonjih: romani Pričanje i Drugi vetar više su kontemplativni i diskurzivni nego što ih pokreće zaplet. Zašto je to tako?*

U. Le Gvin: Verovatno zato što sam ulazila u sedamdesete godine života kada sam ih pisala. Postoji nešto što u ljudskom telu oko sedamdesete godine pokreće – snažno, često i zapovedno – promenu sa delovanja na posmatranje. Delovanje u sedamdesetoj obično dovodi do čestih jauka. Posmatranje, međutim, može da bude zadovoljavajuće. Kako nikada nisam bila sigurna gde moje telo završava, a počinje moj um, ili obrnuto, ne iznenađuje me što je stanje jednog od to dvoje dovelo do sličnog stanja kod drugog.

Bilo kako bilo, nikada nisam napisala roman koji pokreće zaplet. Divim se zapletu izdaleka, i to bez zavisti. Ja to ne radim; nikada to nisam radila; ne želim to da radim; ne mogu. Moje priče pokreće (poprilično sporo i neispravno, sa pauzama za divljenje očigledno nebitnoj dekoraciji) nešto drugo.

N. Gevers: *Još od romana Stalno se vraćajući kući, kao da propagirate apsolutnu jednostavnost životnog stila: javnog, agrarnog, održivog. Društvo Keša iz tog romana živi na taj način, a takvi su i ljudi sa planete O, takav je i Ged, koji na ostrvu Gont u penziji čuva koze i uzgaja repu, i drugi. Ali, zar nije ova ideja sentimentalno nostalgичna, a u pogrešnim rukama (Pol Pot) i prilično opasna?*

U. Le Gvin: Da li možemo da ponovimo pitanje? U njemu se nalazi jedan iskonski problem, ali ne mogu da ponudim odgovor na pitanje u toj formi; ono samo nudi odgovor ili se urušava. Termini koje koristite su ideološki obojeni i međusobno kontradiktorni. „Održiv“ životni stil je „sentimentalno nostalgican“?

Čovek u neindustrijskoj privredi koji više nema izvor prihoda, ali može da koristi mali posed zemlje, čuva koze i (žao mi je, ali ne sećam se da se u serijalu o Zemljomoru pojavljuje repa [repa je bila retorička figura – N. G.]) gaji povrće, živinu i voće. Šta drugo predlažete da radi da bi mogao da s vremena na vreme nešto i pojede?

Naravno da bi samo postojanje neindustrijske privrede moglo da se smatra onim što Vi definišete kao „sentimentalno nostalgican“.

Pitanje nostalgije zahteva dublje istraživanje. Velik deo fantastične i naučnofantastične književnosti traži inspiraciju u prividno nepromenljivoj ljudskoj čežnji za „mirnim kraljevstvom“, vrtom koji nam je Volter predlagao da uzgajamo. Ali u takvom razgovoru moramo koristiti reči pažljivo i s poštovanjem.

Svako odbijanje da se zloupotreba sveta od strane nepromišljene i pogrešno primenjene tehnologije prihvati kao poželjna/neizbežna može se označiti kao ludizam. Sve prave alternative industrijskom kapitalizmu mogu se odbaciti, i odbacuju se, kao „nostalgija“.

Svi ideali su poprilično opasni. Svi idealisti su opasni: Pol Pot, Žan-Žak Ruso, Džeferson, Lenjin, Osama bin Laden, Franja Asiški.

Može, međutim, da varira šta je u opasnosti i u kakvoj je opasnosti.

A možda i postoji neka razlika – suptilna, ali krucijalna – između idealista i ideologa.

N. Gevers: *Sudbina Zemlje u Hainskom ciklusu nije baš apokaliptična, ali je prilično mračna, uništena i teokratska, kako je nagovešteno u romanu Čovek praznih šaka i detaljnije opisano u priči „Plešući do Ganama“ („Dancing to Ganam“) i romanu Pričanje. Koliko je ova predstava slična Vašim stvarnim očekivanjima vezanim za budućnost planete?*

U. Le Gvin: Ne znam. Ponekad mi se čini da pokušavam da sujeverno izbegnem zlo time što govorim o njemu; svakako ne smatram da je moja proza proročka. Ipak, tokom celog svog odraslog života, posmatrala sam kako nepovratno, nepopravljivo i nemarno uništavamo svoj svet – ignorišući svako upozorenje i zanemarujući svaku dobronamernu alternativu, težeći ka „rastu“ i neposrednoj zaradi. Teško je 2001. godine živeti u Sjedinjenim Državama i osećati ikakvu dugoročnu nadu povodom neumoljive upotrebe tehnologije koja sve više eksploatiše i uništava: ne toliko više povodom oružja, u ovom trenutku, već povodom tehnologije koja bi mogla i trebalo da bude korisna i produktivna – izvori goriva, poljoprivreda, genetsko inženjerstvo, čak i lekovi. A mi se, naravno, i dalje razmnožavamo.

Uspon fundamentalističke frakcije kod pripadnika svih vera na svetu koji se desio tokom poslednje dve ili tri decenije, kao i spremnost mnogih da poveruju u to da je fundamentalizam isto što i vera, doveli su do mračnih vizija teokratskog društva.

Mogla bih da istaknem da je nesrećna Zemlja koju nagoveštavam u nekim delima Hainskog ciklusa mogla da bude tek mračan prolaz na putu ka Zemlji u dalekoj budućnosti koja se vidi u mojoj najoptimističnijoj knjizi, *Stalno se vraćajući kući*. Verujući u to da

nemamo drugu budućnost od one koju odlikuju visokotehnološki razvoj, trenutna ekspanzija, urbanizacija i nemilosrdna eksploatacija prirodnih i ljudskih resursa – verujući da moramo nastaviti da živimo kao što sada živimo – ljudi često posmatraju tu knjigu kao nazadnu. Ona to nije. Ona posmatra, ali ne gleda unazad. Ona predstavlja radikalni pokušaj razmišljanja van aktuelnih pretpostavki i neodobravanja tih pretpostavki. Ona predstavlja pokušaj da se prikaže istinski zrelo društvo. Da se zamisli „vrhunska tehnologija“ čiji principi ne podstiču rast, već homeostazu. Da ne ponudi mehanički, već organski model kulture.

N. Gevers: *Roman Pričanje može se čitati kao naučnofantastična alegorija položaja Tibetana pod kineskom vlašću, ili, na širem planu, alegorija suzbijanja tradicionalne mudrosti pod korporativnim komunizmom, što se dešava u celoj Kini. Da li to znači da je takva tradicionalna mudrost (koja je po prirodi teokratska u Tibetu) nepogrešiva, ili pošteđena kritike?*

U. Le Gvin: Zapravo, nije reč o tibetanskom budizmu, već o tome šta se desilo sa praksom i učenjem taoizma pod Mao Cedungom, što je i bio prvenstveni podstrek za tu knjigu. Šokiralo me je kada sam saznala da bi dve i po hiljade godina staro štivo, koje sabira misli, verovanja, rituale i umetnost, za deset godina moglo biti – da zapravo jeste bilo – bukvalno uništeno, a šokiralo me je i to što nisam znala za to, premda se to desilo tokom mog odraslog života. Proganjala me je grozota, ali i moje dugotrajno neznanje o tome. Morala sam da pišem o tome, iz sopstvenog bočnog ugla posmatranja.

Ne znam zašto pitate da li to „znači“ da je bilo koja tradicionalna mudrost, ili bilo koja teokratija, nepogrešiva ili pošteđena kritike. Tradicija pričanja u istoimenom romanu zaista se nameće kao fleksibilna i prilično dobroćudna tradicija, veoma privlačna junakinji iz čije tačke gledišta se roman posmatra, ali ona i ja i oni prepuštamo papi da bude nepogrešiv. U *Pričanju* ne postoji čak ni sveštenstvo: postoje samo ljudi koji preuzimaju ritualne funkcije u određenim trenucima. U toj tradiciji nema boga, bogova, hijerarhijskog obožavanja ili molitve. Pošto je ona u postepenom procesu otkrivanja toga, i pošto se radi o vrlo oštećenoj tradiciji koja se trenutno nalazi u ilegali i jedva drži u životu, Sati nema osnov po kom može da je kritikuje, ali nema ni ma kakav konkretan razlog da to radi. No, ona i dalje traži religioznost kakvu je poznavala na Zemlji, a koje se gadi i kojoj ne veruje iz dubine duše. Sigurno roman ne prikazuje Unističku teokratiju koja vlada Zemljom kao nešto što je mudro, nepogrešivo i van domašaja kritike?

Vaše pitanje zvuči kao da ste sve vreme mislili na „tibetanski budizam“ i da niste verovali u ono što sam Vam predočavala u romanu. To je primer zašto je za praksu „pričanja“ neophodno mnogo vežbe... jer ona podrazumeva slušanje...

N. Gevers: *Roman Drugi vetar napokon završava proces opozivanja ili odmicanja – što je započeto romanom Tehanu i zbirkom priča Priče Zemljomorja – od premisa prvobitne trilogije Zemljomorja: sama magija je u značajnoj meri obesnažena. Kako nameravate da se sada čitaju prve tri knjige? U njihovom spontanom veličanstvu, da to tako opišemo, ili sa naknadnim saznanjima?*

U. Le Gvin: Je li, Nik, a kada ste Vi prestali da tučete svoju ženu?

Pretpostavke koje ste izneli u prvoj rečenici pitanja su naprosto pogrešne, što znači da ja ne mogu da odgovorim na pitanje, već samo da uzvrtim novim pitanjima.

Zašto kažete da je magija obesnažena u poslednje tri knjige ciklusa Zemljomorje? Na osnovu čega? Jer Ged – pojedinac, čovek koji je napustio svoju moć znajući šta čini i zašto to čini – više ne poseduje sposobnost magije? Zar se Škola na Rouku zatvorila? Zar su Prastare sile umrle? Zar su zmajevi sleteli? Zar Veliki majstor Ustrojstva nije i dalje u svom Gaju Suštine i zar Gaj Suštine nije stabilno i večito središte sveta?

Neću da kažem kako „nameravam“ da se knjige čitaju; niti imam niti želim nikakvu kontrolu nad svojim čitaocima, osim, naravno, uticaja samih priča. Različiti ljudi će čitati moje trilogije na drugačiji način, i tako bi to trebalo da bude. Prva trilogija je prijemčivija deci, i mogu da stanu na tome, pa da se vrate knjigama kada odrastu i nastave sa drugom trilogijom.

Ali da druga trilogija obesnažuje, ili opoziva, ili pobija prvu, ja je ne bih napisala.

Druga trilogija proširuje prvu, koja je veoma moćna, ali ograničena, jer izostavlja previše sadržaja iz svog fiktivnog sveta.

Druga trilogija ne menja ništa u prvoj. Ona posmatra apsolutno isti svet drugačijim očima. Skoro da ga posmatra, rekla bih, koristeći oba oka umesto jednog.

Sve knjige mahom predstavljaju fiktionalna istraživanja moći. Prve tri posmatraju moć uglavnom iz ugla moćnih. Druge tri posmatraju moć iz ugla onih koji je ne poseduju, ili onih koji vide sopstvenu moć kao jednu od iluzija smrtnosti.

N. Gevers: *Posmatrajući priče zbirke Rođendan sveta, vidimo da je priča „Stara Muzika i robinje“ (“Old Music and the Slave Women”) nastavak pripovednog ciklusa o planeti Verel iz zbirke Četiri puta do oprostaja. Da li ova priča predstavlja peti put do oprostaja na osnovu sličnog obrasca ili se ona razlikuje u svojoj suštini od ranijih priča o planetama Verel i Jeove?*

U. Le Gvin: Hvala što postavljate pitanja i o novijim naslovima. Mnogi ljudi to ne rade, a mene zamara da odgovara na pitanja o romanima koje sam napisala pre trideset godina! Naravno, razvila sam lepe i jednostavne odgovore na ona neizbežna pitanja o njima, ali pomalo zamuckujem kada govorim o novijim naslovima. Priča „Stara Muzika i robinje“ jeste peti put do oprostaja koji nisam napisala na vreme da bih ga uvrstila u tu zbirku. Ova priča je, međutim, nešto mračnija od prve četiri. (Videti ranije pomenute stavove o idealistima.) Ona predstavlja žaljenje nad užasima rata. Starim ratovima, novim ratovima. Gojinim ratovima. Našim ratovima.

Uzgred, napokon sam došla do naslova knjiga kao što su *Četiri puta do oprostaja* i *Siroud* – radi se o pričama koje su prirodno povezane istim mestom i/ili temom i/ili junacima. Ta knjiga je zbirka ulančanih priča, koja prati analogiju sa Bahovim svitama za violončelo. Zbirka ulančanih priča je dovoljno česta forma, naročito u naučnoj fantastici, da bih ja želela (samo se nadaj!) da bude prepoznata kao takva – a ne da se označava ili odbacuje kao zbirka priča, a naročito ne kao „prepravljena“ zbirka. Želela bih da se na nju gleda kao na pravu i nezavisnu proznu formu koja je zamišljena kao takva, a ne da su priče samo spojene zajedno, i da ima sopstvenu intrigantnu i kompleksnu estetiku.

N. Gevers: Priča „Odrastanje u Karhidi“ (*“Coming of Age in Karhide”*) je direktan, ali neočekivan povratak u postavku romana *Leva ruka tame*. Da li je ona nastavak tog poznatog romana ili više antropološka fusnota koja ide uz nju?

U. Le Gvin: Pa, kratka priča ne može da bude nastavak romana, ali može da potiče iz njega (*sequitur*) – zar ne? Ako je fusnota, ne bih je nazvala antropološkom koliko seksualnom. Činilo mi se da je krajnje vreme da do kraja uđemo u „kemer-kuću“. Sa lokalnim vodičem umesto sa jednim jadnim napetim Zemljaninom koji pokušava da shvati šta se dešava i kojeg sve to uznemiruje... Roman *Leva ruka tame* pruža čitaocu vrlo malo prilike da iskusi kako je to biti dvopolan, jer je Estraven mahom u someru; tu se nalazi jedna kratka, ali krucijalna scena u kojoj se pojavljuje kemer, i to mahom iz Genlijeve tačke gledišta. Želela sam da istražim to kao prirodno, univerzalno iskustvo, umesto kao čudno, tuđinsko stanje. Te 1968. godine, meni i većini čitalaca bila je potrebna tačka gledišta Genlija Aja da bi im posredovala čudnovatost. Mislim da nam sada to nije potrebno. (*Si muove lente, eppur si muove!*)⁶

N. Gevers: Novela „Pitanje Segrija“ (*“The Matter of Seggri”*) možda je i najeksperimentalniji tekst Vašeg Hainskog ciklusa, ali i naročito radikalan i dirljiv pogled na odnose među polovima. Šta je inspirisalo takvu postavku u kojoj nema muškaraca i Vašu odluku da upotrebite toliko mnoštvo narativnih glasova?

U. Le Gvin: Neprestano sam čitala o tome koliko se trudnoća sa ženskom decom prekida u Indiji, Kini i drugim društvima gde su jedino muška deca vredna rođenja, i o budućem višku muškaraca i manjku žena ukoliko se taj trend nastavi. Moja izopačena mašta razmatrala je tu postavku još više i dovela do ogromnog viška žena, što je, u biološkom smislu, naravno mnogo praktičnije, ali u ljudskom smislu...? Pa, tu zapravo počinje da radi mašta. Stvarajući priču. Mnoštvo priča. Onoliko priča koliko ima ljudi... Stoga, verovatno, i nastaje mnoštvo glasova.

U mnogim delima nakon osamdesetih koristila sam mnogostrukost narativnih glasova na različite načine. Sada već gledam na tu mnogostrukost kao na ključno sredstvo pripovedanja. Takođe, ona, paradoksalno, može da dovede i do sažetosti; meni je forma novele vrlo draga. U „Pitanju Segrija“ postoji dovoljno materijala za roman, ali je meni bilo draže da ova novela ostane kraća, aluzivnija, sugestivnija. Bilo mi je dosta romana u kojima jedan glas samo melje li melje...

N. Gevers: Priče o planeti O – „Planinski putevi“ (*“Mountain Ways”*) i „Neodabrana ljubav“ (*“Unchosen Love”*) – (kao i ranije objavljena „Druga priča“ [*“Another Story”*]) odvijaju se u društvu koje je podeljeno između dve napredne polovine i u kojem vlada izrazito komplikovan bračni sistem. Da li bi takav četvoročlani hetero-homoseksualni spoj bio moguć u praksi? Ili je pak taj sedoretu sistem misaoni eksperiment, satirički ili parodijski konstrukt?

U. Le Gvin: Pa, pišući ove priče, gledala sam na taj sedoretu sistem kao na čisto misaoni eksperiment – izrazito prijatno sredstvo za istraživanje ljudskih odnosa i osećanja. Nisam

⁶ Ital. „Okreće se polako, ali ipak se okreće.“ (Prim. prev.)

ga baš smatrala satiričkim. Mi smo toliko dobri da otežamo život sebi samima, ponajmanje izmišljanjem skoro nemogućih običaja. Monogamni heteroseksualni brak koji traje do kraja života toliko je neobična institucija da se na njegov račun čak ne vredi ni šaliti. Ali, naravno, ako učinite brak još težim nego što jeste, uključivši četvoro ljudi umesto dvoje, kao i homoseksualnost uz heteroseksualnost, on postaje još zanimljiviji. Bar meni. Ali meni su svi komplikovani kulturološki konstrukti i običaji zanimljiviji. Na kraju krajeva, ja sam ćerka antropologa.

Pitate da li bi *sedoretu* sistem mogao biti moguć u praksi. Ne znam. Da li je monogamni heteroseksualni brak moguć u praksi? Ne znam. Moj suprug i ja ga praktikujemo već četrdeset osam godina, ali je to možda samo sreća, i malo vežbe.

N. Gevers: *Da li je priča „Rođendan sveta“ („The Birthday of the World“) jedna moguća reinterpretacija španskog osvajanja Perua? Da li je i ta priča deo Hainskog ciklusa?*

U. Le Gvin: Određeni aspekti društva u toj priči su pozajmljeni od Inka u Peru, a apсолutnost i iznenadnost društvene propasti podsećaju na ono što se desilo carstvu Inka po dolasku Španaca, ali to ne bi trebalo na bilo koji način da bude komentar tog društva i tog događaja. Pretpostavljam da je delimično u pitanju moje razmišljanje o takođe bitnoj nepostojanosti naših kulturnih konstrukata. A iskreno ne znam da li je ta priča deo Ekumenskog ciklusa. Mogla bi biti.

N. Gevers: *Ko su za Vas najbolji trenutno aktivni pisci naučne fantastike – kako feministički autori bliski vama, tako i drugi?*

U. Le Gvin: Da li prvo treba da nabrojim feminističke autore bliske sebi, a onda... anti-feminističke pisce koji mi nisu bliski? Hajde, Nik, da malo izađemo iz tih kalupa. Ukoliko feminizam kao ideja podrazumeva to da su razlike između polova, van čisto fizioloških razlika, zanimljiva tema za istraživanje, ali da nisu još uvek utvrđene, te da stoga ne predstavljaju čvrst okvir koji društvo može da koristi da bi propisalo ili zabranilo neku sklonost ili aktivnost – jer mislim da se o tome radi – onda ja verovatno ovih dana i ne čitam nefeminističke pisce naučne fantastike. A Vi? Bilo kako bilo, ne volim ni da pokušavam da ponudim odgovor na pitanje koga najviše volim, jer uvek izostavim ljude koje bih želela da pomenem, i onda se posle nerviram. Dozvolite mi da izbegnem odgovor na ovo pitanje, u redu?

N. Gevers: *Već duže vreme pišete fascinantne „interplanetarne“ sociološke portrete. Kada planirate da ih uvrstite zbircu Presedanja (Changing Planes)? I koji su još projekti pred Vama?*

U. Le Gvin: Hvala Vam na ovom pitanju, i hvala što te priče nazivate fascinantnima. Bojala sam se da će one razbesniti čitaoce. One su svakako primeri za moje ogromno neobraćanje pažnje na radnju. One će možda zbuniti neke moje kritičare koji smatraju da moje pisanje ima potencijal za humor na nivou olovnog ingota. U svakom slučaju, rukopis je gotov; sada je u rukama agenata, izdavača, urednika, sudaj, furija, koga god. Nadam se da će ova zbirka biti objavljena.

Ali termin presedanje ne podrazumeva isto ono što je podrazumevalo pre 11. septembra ove godine, zar ne?

Trenutno naporno radim na prevodu prilično velikog dela poezije čileanske pesnikinje Gabrijele Mistral. Nakon toga, *quien sabe?*

Izvornik: Nick Gevers. "Driven By A Different Chauffeur: An Interview With Ursula K. Le Guin". <https://www.sfsite.com/03a/ul123.htm>

(S engleskog preveo **Dragan Babić**)